

EXPRESIVITA V RANEJ BIBLIOTERAPII

EXPRESIVITY IN EARLY BIBLIOTHERAPY

Silvia Kaščáková

ABSTRAKT

Príspevok predstavuje ranú biblioterapiu ako výchovno-terapeutickú metódu, ktorá prostredníctvom knihy/literárneho textu pomáha deťom, a z formálneho hľadiska sa zameriava na jej expresívnu časť. Príspevok poskytuje knižné tipy pre oblasť ranej biblioterapie zo slovenskej aj zahraničnej literatúry pre deti po roku 2000.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

raná biblioterapia, expresivita, výchovné možnosti, terapeutické možnosti, knižné tipy

ABSTRACT

The article presents early bibliotherapy as an educational-therapeutic modality, which helps children through a book/literary text, and from a formal point of view focuses on its expressive part. The article also offers book tips on early bibliotherapy from Slovak and foreign literature for children after the year 2000.

KEY WORDS

early bibliotherapy, expressivity, educational options, therapeutic options, book tips.

AFILIÁCIA

Príspevok je parciálnym výstupom projektu KEGA 013KU-4/2019 E-learningové vzdelávacie modely k problematike včasnej starostlivosti o rodinu s deťmi s rizikovým vývinom.

RANÁ BIBLIOTERAPIA A EXPRESIVITA

Biblioterapia patrí medzi expresívne terapie a je úspešne zapracovaná aj do liečebného procesu dieťaťa ako raná biblioterapia (ide o deti v ranom a predškolskom veku 0 – 6 rokov). Expresivita (alebo expresia) súvisí s komunikáciou človeka, ktorá je primárne citová (vyjadruje pocit, stav) a teda aj spontánna, čo pripomína, že svoje výpovede nedokáže vždy ovládať. Komunikácia je vnímaná voľnejšie, s dôrazom na citové zafarbenie, človek sa vyjadruje určitými formami a expresívne (tzn. s určitým výrazom).

Pre biblioterapiu je základnou stratégiou zámerné používanie kníh/vhodne vybraného textu tak, aby sa zlepšil psychický stav človeka a lepšie zvládal problémy a ťažkosti, ktoré v jeho živote nastali alebo nastanú. Kniha je významný zdroj, z ktorého biblioterapia čerpá a prostredníctvom nej „vyvoláva“ možnosti expresívnej komunikácie.

V odborných textoch sa najčastejšie stretáme s cieľmi biblioterapie, ktoré definovala Pilarčíková-Hýblová (1997).

Ciele biblioterapie

- urýchlená adaptácia na novú životnú situáciu
- odvrátenie pozornosti od vlastných problémov
- prebúdzanie nových záujmov (aktivuje a stimuluje k uzdraveniu)
- kompenzácia a nahrádzanie potrieb
- sebarealizácia a zvýšenie sebavedomia
- socializácia a stimulácia komunikácie s prostredím
- zmena postojov a hodnôt
- rozvoj divergentného myslenia a schopnosti riešiť problémy
- rozvoj kognitívnych funkcií
- prekonávanie depresívnych nálad
- pozitívna emocionálna stimulácia

Raná biblioterapia ako forma ranej intervencie môže byť realizovaná v rámci

- ranej výchovy ako súčasť podpory rodičovských kompetencií alebo

- priamej biblioterapeutickej intervencie zameranej na podporu dieťaťa v systéme rodiny (Kováčová, 2018a, s. 24).

Ranú biblioterapiu definujeme ako terapeuticko-výchovnú metódu, ktorá sa uplatňuje v ranom a predškolskom veku, a jej možnosti uplatnenia ako *terapeutické* a *výchovné*, ovplyvnené daným vývinovým obdobím.

Výchovné možnosti sú najmä doménou rodičov, čo vyplýva z jedinečnosti ich vzťahu k dieťaťu. Blízky kontakt ich predurčuje na úlohu prvých „čitateľov“, predčitateľov, rozprávačov (naratívne formy) a pod. Pre dieťa v ranom veku je pritom často zanedbateľný výber literárneho textu (čo sa týka obsahu aj formy), oveľa dôležitejší je sluchový kontakt. Trávniček (2019) potvrdzuje, že práve rodičia majú nezastupiteľné miesto pri predstavovaní knihy dieťaťu (čítaní aj prihováraní sa), lebo dieťa potrebuje počuť ich hlas. Uvádza aj svedectvá dospelých ľudí, ktorým rodičia v detstve čítali a z ktorých vyplýva, že pre nich nebol dôležitý obsah čítaného, ale radi počuli hlas matky – zvuk slov.¹⁹

Odkrývajú sa tak viaceré základné princípy biblioterapie, aj ranej biblioterapie, ktorá stavia svoje základy na budovaní vzťahu ku knihe vo viacerých rovinách. Ako môžeme pozorovať v určitých vývinových obdobiach dieťaťa prevažuje nad vzťahom *čitateľ a kniha*, vzťah *čitateľ a čítajúci/prednášajúci/interpret*. Čítanie, ktoré pulzuje ako vzťah a z neho vyplývajúca blízkosť druhého človeka, naplňujú dieťaťu v ranom veku základné citové potreby. Dieťa, napríklad dojča, nerozumie čítanému, hovorenému, prihováraniu sa rodiča, ale získava vzťah, sociálny kontakt. „*Máme tak čo činiť se svojho druhu rituálom, v němž je nám jako dětem nabídnuta účast.*“ (Trávniček, 2019, s. 25).

Rodič, ktorý vytvorí dieťaťu podmienky na stretnutie s knihou, umožní, aby naň kniha mohla pôsobiť viacerými svojimi špecifikami. Na dieťa pôsobí obsah aj forma knihy podľa daného vývinového obdobia. V ranom

---

¹⁹ „*Keď som bol malý, tak mi otec predčítal, ale už neviem čo... také tie normálne detské knihy – rozprávky, Němcová, Erben, napríklad Honzíkova cesta. Asi mi ale bolo jedno, čo sa čítalo.*“ študent, gymnázium, 17 rokov (Trávniček, 2019, s. 24).

veku dieťa vníma najmä formát – tvar knihy a materiál, z ktorého je kniha vyrobená, vníma jej celkovú výtvarno-estetickú stránku.²⁰ Obsah knihy a žáner ustupuje v tomto období do úzadia, čo však neznamená, že výber knihy nepodlieha žiadnym relevantným kritériám. Na knižnom trhu aj v knižniciach nájdeme množstvo kníh zameraných aj na najmenších „čitateľov“. Ide o rôzne knihy, ktoré dieťa vníma v prvom rade zmyslovo: obrazové knihy, hmatové knihy, hudobné knihy (zvukové) a pod. K obrazovým knihám môžeme zaradiť publikácie: *obrázkovú knihu, leporelo, obrázkovú encyklopédiu, atlas, abecedár, komiks a i.*, ktoré sa môžu líšiť svojou náročnosťou na adresáta (encyklopédia pre starší školský vek s dôrazom na textovú zložku a encyklopédia pre predškolský vek s dôrazom na výtvarnú stránku). Do oblasti biblioterapie rovnako ako do literatúry pre deti významne zasahuje výtvarná stránka kníh – dizajn knihy a ilustrácia. Ilustrácie nezastávajú len poznávaciu funkciu knihy, nie sú iba popisným znázornením textu alebo informačným doplnením, ale slúžia ako kanál pre odovzdávanie zážitku, emócie, prehlbujú posolstvo textu a rozvíjajú predstavivosť recipienta. Vítezová (2016, s. 34) sa k problematike umeleckej ilustrácie a umeleckého textu v literatúre pre deti veľmi výstižne vyjadruje: „*Kombináciou dvoch duševných činností sa dosahuje znásobený emocionálny zážitok.*“

Kováčová (2018b) predstavuje výchovné možnosti rodičov, ktorí stretnutie detí s knihou sprostredkujú, my ich uvádzame v stručnej podobe. Rodič môže pri priamom kontakte s dieťaťom s knihou manipulovať, ale minimálne, pomáhať dieťaťu knihu držať, otáčať, pomáhať mu s otáčaním listov a pod. Dieťa spoznáva knihu a rodič pri tejto jeho aktivite môže spoznávať dieťa, pozorovať jeho reakcie na tvar, materiál, farby, konkrétne ilustrácie a i., a získať tak dôležité informácie o jeho správaní. Je potrebné myslieť na prelínanie hraníc v procese pozorovania a interakcie. Dôležitou

---

²⁰ „*Ak ide o moju prvú knihu, tak to bola látková kniha. To sa tlačilo na také hrubé plátno. Bolo to také, nie leporelo, malo to normálne listy, nebolo to veru veľmi hrubé, asi takých šestnásť listov malého formátu. Boli tam obrázky a k tomu všelijaké rozprávania k tým obrázkom.*“ Dôchodkyňa, stále aktívna historička, 75 rokov (Trávníček, 2019, s. 24).

výchovnou možnosťou je aj využívanie interaktívnych programov knižníc. Ak rodičia vedú svoje deti do knižníc, zväčšujú ich možnosti vypestovať si vzťah ku knihám aj k čitateľstvu, ktoré pretrvá až do dospelosti.

Knižnice v súčasnosti nie sú iba strnulými priestormi, nemennými inštitúciami, ktorých jedinou službou je ponúkať knihy širokej verejnosti. Veľmi aktívne sa prispôbili konkurencii médií, internetu, a v mnohých prípadoch zmodernizovali nielen svoje priestory, ale aj vnútorné nastavenie a vízie. V ponuke sú besedy, autorské čítania, literárne festivaly a súťaže, čitateľské krúžky a i.

Terapeutické možnosti využíva okrem rodiča aj terapeut. Prostredníctvom knihy sa zameriavajú na objavovanie spôsobov podpory dieťaťa so znevýhodnením. Pre terapeutickú prácu a výchovné pôsobenie je podstatný výber knihy. Kováčová (2018b) k terapeutickým možnostiam zaraďuje *napodobňovanie zvukov a popisné čítanie s paralelným ukazovaním*.

EXPRESÍVNE ZVUKY

Terapeut alebo rodič pri prezeraní knihy predstavujú dieťaťu zobrazené (ilustrácie), napodobňujú zvuky zvierat, vecí, javov alebo vyjadrujú emócie a u dieťaťa tak cez expresívne zvuky podporujú jeho sociálny a emocionálny rozvoj. Dieťa sa postupne naučí zvuky rozoznávať, dokáže identifikovať emócie. Ak dospelý pri pozorovaní knihy dieťa sprevádza slovom, hovoríme o popisnom čítaní s paralelným ukazovaním. Dospelý ilustrácie komentuje, opisuje obrázky a interpretuje dejovú líniu príbehu. Rozvíja sa tak slovná zásoba dieťaťa. Zaujímavým javom je, že vyjadrovací aparát dieťaťa sa rozširuje cez literárny text, ale najmä cez slovník rodiča a jeho osobité subjektívne vyjadrovanie. Dospelý odovzdáva dieťaťu aj informácie, spoznáva cez rodiča okolitý svet (zvieratá, vecí, fungovanie vecí a pod.). Chanasová (2017, s. 97) v súvislosti s hodnotou rozprávania uvádza: „*Dieťa má skúsenosť z počutého a videného, a táto skúsenosť je niečo väčšie, ako je ono samo.*“ Vývinové rozdiely sa u dieťaťa v ranom veku prejavujú v týždňoch a mesiacoch a práca s knihou má preto viacero podôb a odlišností aj podľa

veku, aj podľa obmedzení konkrétnych zdravotných znevýhodnení. Neskôr sa dá využívať okrem čítania podľa ilustrácií aj spoločné čítanie, striedanie rolí a tieto typy čitateľského kontaktu sa môžu aj prelínať. Aj komunikačné zručnosti dieťaťa ovplyvňuje vývin (rečová ontogenéza). Podrobnejšie sa jej charakteristikám venujú napr. (Palenčárová, Bajzíkova, 2006) a čo sa týka prvých hlasových prejavov dieťaťa, zaraďujú k nim výskot, krik, džavot a už približne okolo jedného roka sa predrečová fáza končí a zvuky sa začínajú podobať na slová.

EXPRESÍVNA BIBLIOTERAPIA Z FORMÁLNEHO HĽADISKA

Pojem týkajúci sa expresívnosti sa objavuje aj pri pomenovaní konkrétneho typu biblioterapie.

Valešová Malecová (2018, s. 11) člení biblioterapiu z formálneho hľadiska podľa počtu klientov na *receptívnu*, *perceptívnu* a *expresívnu*.

Receptívna biblioterapia zahŕňa čítanie a počúvanie literárneho textu.

Perceptívna biblioterapia zahŕňa aktivitu po prečítaní textu, prácu s textom v spolupráci terapeut/rodič a dieťa.

Expresívna biblioterapia zahŕňa interpretáciu, prednes a tvorbu literárneho textu, keď tvorí a prezentuje klient. K expresívnej biblioterapii v ranom veku môžeme zaradiť dokončovanie príbehu, spájanie slov, viet, dopĺňanie chýbajúcich slov alebo viet podľa kontextu, tvorbu vyčítaniek, veselých veršikov, rozprávok, slovných hier, rozprávkových zaklínadiel a formuliek. O tvorbe v biblioterapii sa vyčerpávajúco zmieňuje aj Svoboda (2014) a ponúka praktické tipy, ktoré spája s termínom – tvorivé písanie (tvorba kaligramu, reflexia výtvarných diel, tvorba príbehu zo slov s rovnakou spoluhláskou a pod.).

KNIŽNÉ TIPY PRE OBLASŤ RANEJ BIBLIOTERAPIE

Ranú biblioterapiu predstavujeme v príspevku ako výchovno-terapeutickú metódu, ktorá prostredníctvom knihy deťom pomáha. Nasledujúci zoznam ponúkame ako pomoc a možnú inšpiráciu pre rodičov aj terapeutov. Vyberáme z kníh, ktoré sa dajú na slovenskom knižnom trhu obstaráť od roku 2000. V niektorých prípadoch ide o opätovné vydania kníh.

TABUĽKA 1

Knižné typy pre obdobie dieťaťa (do 3 rokov)

o zvieratách ukrytých za plstenou záclonkou (menší formát)	ARHENIUS, P. Ingela. <i>Kde je pani sliepka?</i> Bratislava: Svojtka&Co, 2018. ISBN 978-80-567-0321-2.
príbeh o hľadaní najmilšieho zvieratka (tvrdá väzba)	CAMPBELL, Rod. <i>Milá Zoo.</i> Šamorín: Zelený kocúr, 2013. ISBN 978-80-97092-25-2.
obrázková kniha o vlakoch (tvrdá väzba, väčší rozmer)	BRYKCZYŃSKI, Marcin. <i>Poviem ti: Čo robia vlaky.</i> Bratislava: Ikar, Stonožka, 2018. ISBN 978-80-551-6063-4.
obrázková kniha o autách (tvrdá väzba, väčší rozmer)	BRYKCZYŃSKI, Marcin. <i>Poviem ti: Čo robia autá.</i> Bratislava: Ikar, Stonožka, 2018. ISBN 978-80-551-6062-7.
veršované rozprávky (leporelo)	PODJAVORINSKÁ, Ľudmila. <i>Žabiato.</i> Bratislava: SPN – Mladé letá, 2018. ISBN 978-80-10-03215-0.
veršovaný príbeh (leporelo)	PODJAVORINSKÁ, Ľudmila. <i>Chorý medvedík.</i> Bratislava: SPN – Mladé letá, 2014. ISBN 978-80-10-02510-7.
veršované uspávanky (leporelo)	RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ, Mária. <i>Hajulinky, haj.</i> Bratislava: SPN – Mladé letá, 2019. ISBN 978-80-10-03520-5.
veselý veršovaný príbeh (tvrdá väzba, rozmer leporela)	BENDOVIÁ, Krista. <i>Rozpovie ti táto knižka, koho zjedla Mikimyška.</i> Bratislava: SPN – Mladé letá, 2012. ISBN 978-80-10-02165-9.
klasické ľudové riekanky (leporelo)	Slovenské ľudové riekanky. <i>Ťap, ťap, ťapušky.</i> Bratislava: SPN – Mladé letá, 2019. ISBN 978-80-10-03652-3.
príbeh o vyjadrovaní pocitov (klasický typ knihy)	McBRATNEY, Sam. <i>Hádaj, ako ťa mám rád!</i> Bratislava: Svojtka&Co., 2014. ISBN 978-80-8107-831-6.

veselé básničky na nácvik každodenných činností	HEVIER, Daniel. <i>Básnička ti pomôže.</i> Bratislava: Buvik, 2019. ISBN 978-80-8124-105-5.
knihá o priateľstve medzi človekom a zvierat'om	PAĽO, Ľuboslav. <i>Môj kocúr Tamtam.</i> Bratislava: Ikar, Stonožka, 2018. ISBN 978-80-551-6367-3.

TABUĽKA 2

Knižné tipy pre obdobie dieťaťa (od 4 rokov do 6 rokov)

obrázková kniha o poznávaní krásy prírody, lesa a vzťahoch (tvrdá väzba)	FURIYA, Nana. <i>Namiko na hubách.</i> Bratislava: Perfekt, 2017. ISBN 978-80-8046-861-3.
veselé obrázkové básničky	HEVIER, Daniel. <i>Veľké Bum a malé Bum.</i> Bratislava: Buvik, 2014. ISBN 978-80-8124-055-3.
veselý príbeh o šikovnej myške a hladnej lasici	LOBEL, Arnold. <i>Myšacia polievka.</i> Prešov: Občianske združenie Slniečkovo, 2013. ISBN 978-80-89314-24-9.
príbehy o priateľstve, odpustení a vzájomnej pomoci	LOBEL, Arnold. <i>Veselý rok s Kvakom a Čľupom.</i> Prešov: Občianske združenie Slniečkovo, 2010. ISBN 978-80-89314-17-1. Zo série aj ďalšie knihy: <i>Kvak a Čľup sú kamaráti, Kvak a Čľup nepoznajú nudu, Kvak a Čľup sú spolu.</i>
príbehy o dievčatku, ktoré pomáha zvieratkám	CHOLEWINSKA-SZKOLIK, Anieľa. <i>Miška a jej malí pacienti: Veterinárka z Lipovej kliniky.</i> Bratislava: Ikar, Stonožka, 2019. ISBN 978-80-551-6549-3. (Zo série aj ďalšie knihy 1. až 4. časť).
príbeh o priateľstve	GAARDER, Jostein. <i>Anton a Jonatán.</i> Praha: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03693-9.
príbehy o dievčatku, ktorému sa nedarí ostať čistým	SCHMIDT, M. G. Annie. <i>Špinuška.</i> Bratislava: Verbarium, 2015. ISBN 978-80-89612-43-7.

príbehy plné humoru a fantázie	SAJDIK, Ferenc, CSUKÁS, István. <i>Pom pomove rozprávky</i> . Bratislava: Ikra, Stonožka, 2018. ISBN 978-80-551-6192-1.
obrázková kniha zámerne a krásne využíva príbeh hnevu	SENDAK, Maurice. <i>Kde žijú divé zvery</i> . Prešov: Občianske združenie Slniečkovo, 2014. ISBN 978-80-89314-27-0.
veselý príbeh o priateľstve starého pána a jeho kocúra	NORDQVIST, Sven. <i>Kocúr Findus - Hurhaj v záhrade</i> . Bratislava: Perfekt, 2014. ISBN 978-80-8046-667-1.
básničky o písmenách z abecedy s úlohami	HEVIER, Daniel. <i>ABeCeDárik</i> . Bratislava: Trio Publishing, 2017. ISBN 978-80-8170-041-5.

Zdroj: vlastné spracovanie

ZOZNAM POUŽITÝCH BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- CHANASOVÁ, Z. 2017. Bábka ako artefakt v procese spirituality. In KOVÁČOVÁ, B. a kol. *Bábka ako artefakt v procese výchovy, terapie a spirituality*. Ružomberok: Verbum – Vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2017. (s. 96 – 116) ISBN 978-80-561-0474-3.
- KOVÁČOVÁ, B. 2018a. Prolegoména k ranej biblioterapii. In: *Biblioterapia v ranom a predškolskom veku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2018, s. 18-39. ISBN 978-80-223-4487-6.
- KOVÁČOVÁ, B. 2018b. Saturácia potrieb dieťaťa v ranej biblioterapii. In: *Biblioterapia v ranom a predškolskom veku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2018, s. 40-67. ISBN 978-80-223-4487-6.
- PALEŇČÁROVÁ, J., BAJZÍKOVÁ, V. 2006. *Rozcvičme si jazýčky...* Bratislava: Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, 2006. 78 s. ISBN 80-968664-9-4.
- PILARČÍKOVÁ-HÝBLOVÁ, S. 1997. *Biblioterapia*. Liptovský Mikuláš: Vydané vlastným nákladom, 1997. 72 s. ISBN 80-967875-4-3.
- SVOBODA, P. 2014. Biblioterapie. In MÜLLER, O. a kol. *Terapie ve speciální pedagogice*. Praha: Grada, 2014. (s. 198 – 230) ISBN 978-80-247-4172-7.
- TRÁVNÍČEK, J. 2019. *Rodina, škola, knihovna. Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje*. Brno: Host, 2019. 180 s. ISBN 978-80-7577-994-6.
- VALEŠOVÁ MALECOVÁ, B. 2018. Vymedzenie biblioterapie ako formy pomoci. In: *Biblioterapia v ranom a predškolskom veku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2018, s. 6-17. ISBN 978-80-223-4487-6.
- VITÉZOVÁ, E. 2016. *Dieťa a kniha*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2016. 67 s. ISBN 978-80-8082-961-2.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

Mgr. Silvia Kaščáková, PhD.

Katolícka univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a
elementárnej pedagogiky,

Hrabovská cesta 1, Ružomberok

E-mail: *silvia.kascakova@ku.sk*

Barbora Kováčová
Daniela Valachová (Eds.)

Expresivita v (art)terapii III

Univerzita Komenského
v Bratislave
2020

Barbora Kováčová
Daniela Valachová (eds.)

Expresivita v (art)terapii III.

Univerzita Komenského v Bratislave
2020

Zborník: Expresivita v (art)terapii III

Editorky:

Barbora Kováčová, Katolícka univerzita v Ružomberku

Daniela Valachová, Univerzita Komenského v Bratislave

Recenzenti:

Prof. PaedDr. Anna Hudecová, PhD.

PaedDr. Jana Hrčová, Ph.D.

Vyšlo ako elektronická publikácia, 196 strán.

© Vydala Univerzita Komenského v Bratislave, 2020

ISBN 978-80-223-5021-1

OBSAH

ÚVOD	6
------------	---

ARETETERAPIA

EXPRESÍVNA ARTETERAPIA AKO ONLINE KRÍZOVÁ INTERVENCIA.....	7
--	---

Zuzana Ťulák Krčmáriková

DYSPINXIA A ARTETERAPIA AKO MOŽNOSŤ ROZVOJA EXPRESIVITY VO VÝTVARNOM PREJAVE DETÍ.....	23
--	----

Alena Sedláková

TERAPEUTICKÉ PRIENIKY MOTORICKO-KREATÍVNYCH ASPEKTOV V PREDŠKOLSKOM VEKU	33
--	----

Jozef Zentko

DIEŤA V CENTRE POZORNOSTI.....	43
--------------------------------	----

Petra Mitašíková

DRAMATOTERAPIA

STABILITA V NESTABILITĚ.....	59
------------------------------	----

Jan Bárta

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ V TERAPII S BÁBKOU.....	71
---	----

Barbora Kováčová

PSYCHOMOTORICKÁ TERAPIA

BUDAPEŠTIANSKA HYDROTHERAPEUTICKÁ REHABILITAČNÁ GYMNASTIKA	83
--	----

Katarína Kováčsová

OD PSYCHOMOTORICKEJ EXPRESIE CEZ PSYCHOMOTORICKÚ VÝCHOVU K PSYCHOMOTORICKEJ TERAPII	105
---	-----

Barbora Vodičková

BIBLIOTERAPIA

VÝZNAM TICHU U DIEŤAŤA PREDŠKOLSKÉHO VEKU V KATECHÉZACH DOBRÉHO PASTIERA	116
--	-----

Zuzana Chanasová

EXPRESIVITA V RANEJ BIBLIOTERAPII 123

Silvia Kaščáková

**VIZUALIZOVANÝ PRÍBEH AKO NÁSTROJ ROZVÍJANIA
KOMUNIKAČNÝCH SCHOPNOSTÍ U ŽIAKOV S PORUCHOU
AUTISTICKÉHO SPEKTRA 133**

Martina Magová

**VYUŽITIE BIBLIOTERAPIE PRI ROZVOJI SLOVNEJ
ZÁSObY U ŽIAKOV V PRÍPRAVNEJ TRIEDE ZŠ 142**

Denisa Pospíšilová, Barbara Valešová Malecová

ŠPECIÁLNA VÝCHOVA

**STIMULÁCIA, PODPORA A VÝSKUM MOŽNOSTI
IDENTIFIKÁCIE ŠPECIFICKÝCH PORÚCH UČENIA
V PREDŠKOLSKOM VEKU 168**

Blanka Kožík Lehotayová

**MOTIVÁCIA UČITEĽOV ŠPECIÁLNYCH ZÁKLADNÝCH ŠKÔL
V KONTEXTE SÚČASNEJ EDUKAČNEJ REALITY 179**

Jan Tirpák, Miriam Uhrinová

ÚVOD

Expresivita je pojem, ktorý je možné vnímať vo viacerých kontextoch a konceptoch. Všeobecne dáva expresivita väčší dôraz na pôsobenie slova a chápeme ju ako osobné vyjadrenie podstaty s emocionálnym podfarbením. Je významná aj v terapii a art terapii. V uvedených rovinách je spracovaný aj nekonferenčný zborník vedeckých štúdií *Expresivita v (art)terapii III.*

Predmetný zborník je štruktúrovaný do štyroch programovo tematických línií. V prvej časti venovanej expresivite a art terapii sa autori vedeckých štúdií venujú problematike intervencie prostredníctvom arteterapie s dôrazom na predškolský vek. *Terminus technicus expresia/expresivita* je prezentovaný ako možná súčasť krízovej intervencie, taktiež aj ako spôsob výtvarného sebvýjadrenia, kde centrom pozornosti je človek. Druhá časť príspevkov je venovaná dramaterapii s teoretickým ukotvením tematiky s presahom do praxeologickej roviny. Tretia časť zborníka je venovaná tematike biblioterapie v súvislosti s raným i predškolským vekom. Vedecké štúdie sa orientujú na ranú biblioterapiu, na stimuláciu slovnej zásoby u žiakov v prípravnej triede, taktiež aj využitiu vizualizovaného príbehu pri práci s deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Vedecký zborník je uzatvorený štúdiami, ktoré sú venované špeciálnej výchove v zmysle stimulácie a identifikácie porúch učenia sa u detí predškolského veku a téme motivácie učiteľov v špeciálnych základných školách.

Tematika expresie s prepojením na liečebné využitie umenia pri práci s jednotlivcami so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami jednoznačne nie je v tomto vedeckom zborníku obsahovo uzavretá, nakoľko neustále vznikajú mnohé zistenia, či návrhy zo strany výskumníkov, či teoretikov. Centrálnou ideou všetkých príspevkov je ambícia autorov smerovaná na možnosti pomoci človeku/skupine v aktuálnych záťažových situáciách.

editorky